

POVÁLEČNÉ ČESKOSLOVENSKO V LETECH 1945 - 1947

Klíčová slova: Košický vládní program, vláda Národní fronty, Edvard Beneš, znárodňovací zákony, pozemková reforma, volby 1946, komunisté, Klement Gottwald, Hradecký program, odsun národnostních menšin, soudy s válečnými zločinci a kolaboranty, orientace zahraniční politiky, Marshallův plán, animovaný film, jazz, Pražské jaro, socialistický realismus, tělovýchova, mistrovství světa v hokeji

1. Obnova republiky - jiné hranice, jiný politický systém

- odtržena Podkarpatská Rus
- omezena parlamentní demokracie
- základem uspořádání poválečné republiky a její zahraniční politiky Košický vládní program
- vznik nových správních orgánů – **národních výborů**

2. Vláda Národní fronty - postupná likvidace soukromého vlastnictví i demokracie

- prezidentem Edvard Beneš
- vláda tzv. **Národní fronty** ustavena na základě jednání mezi londýnským a moskevským exilem
- komunisté prosadili **znárodnění** a **pozemkovou reformu**: znárodněny doly, klíčový průmysl (zbrojovky, elektrárny, železárny), banky a pojišťovny; pozemková reforma (1945-1946) se dotkla především půdy odsunutých Němců (komunisté prosadili předání půdy a majetku novým vlastníkům za nízké ceny, čímž získali na svou stranu venkov)

3. Společnost po válce - reflexe minulosti

- převládalo levicové myšlení → většinový souhlas se změnami
- politicky aktivní zejména mladí lidé
- vedle politických stran se objevují zájmové a společenské organizace (nejvýznamnější Revoluční odborové hnutí)

4. Volby roku 1946 - vítězství komunistů

- první poválečné volby za účasti stran povolených **Košickým vládním programem**
- vítězem komunisté → předsedou vlády Klement Gottwald, obsadili přední funkce v bezpečnostních složkách i v čele národních výborů
- 1947: druhá etapa pozemkové reformy, komunisty prosazen Hradecký program, hranice záboru půdy stanovena na 150 ha orné a na 250 ha ostatní půdy včetně lesů
- 1948: třetí etapa pozemkové reformy likvidující soukromé vlastnictví

5. Osud národnostních menšin – odsun

- se souhlasem Spojenců **odsunuti čeští Němci** (asi 3 mil.), kteří byli příslušníky nacistických organizací nebo bojovali v německé armádě či nebyli schopni prokázat svou oddanost předválečné republice
- Spojenci doporučená dohoda mezi československou a maďarskou vládou o výměně obyvatelstva vyslyšena jen málo, Maďaři na slovenském území většinou zůstali

6. Poválečné soudy - potrestání válečných zločinců a kolaborantů

- procesy konány před **mimořádnými lidovými soudy** (souzeno 30 000 lidí, 819 popraveno) a **národními soudy** (souzeno 166 lidí, 35 popraveno)
- k trestu smrti odsouzen K. H. Frank či prezident Slovenské republiky Jozef Tiso
- některé rozsudky zaváněly vyřizováním osobních a politických účtů

7. Zahraniční politika a její dopad na situaci v republice

- stupňující se orientace na SSSR
- 1947: pod nátlakem Moskvy odmítnuta účast na Marshallově plánu
- špatné zásobování obyvatelstva potravinami, pokles životní úrovně

8. Školství, kultura, umění a sport na rozcestí

- znovuotevřeny české vysoké školy a zrušené školy střední
- zahájena příprava na školskou reformu vycházející ze sovětského školství
- rozvoj filmové tvorby (animovaný film, světové ocenění pro Jiřího Trnku)
- obliba moderní hudby, především jazzu
- 1946: první ročník hudebního festivalu Pražské jaro
- většina spisovatelů se svou tvorbou hlásí k socialistickému realismu
- obnovena činnost sportovních organizací zakázaných za okupace, snaha vybudovat jednotnou tělovýchovnou organizaci

- 1947: v Praze první poválečné mistrovství světa v hokeji, vítězství našich hokejistů

Základem obnovy republiky byl Košický vládní program. V roce 1945 byly zahájeny hospodářské, sociální, školské i kulturní reformy.

Proběhl odsun Němců a probíhaly soudy s kolaboranty a zrádci. Změnilo se i správní uspořádání země. Ve volbách v roce 1946 zvítězili komunisté a poměry u nás stále více ovlivňoval SSSR.

PARKAN, František a kol. Poválečné Československo v letech 1945-1947. In: *Dějepis 9*. Praha: Fraus, 2011, s. 99-101.